

1905-1907 LONDRA GİZLİ KONFERANSI VE CAMPBELL-BANNERMAN RAPORU: ARAP DOĞUSUNUN BÖLÜNMESİ ÜZERİNE

Devrim Vardar

Özet: Bir süredir 1905-1907 yılları arasında Batılı büyük devletlerin katılımıyla Londra’da uzun süren bir Gizli Konferans yapıldığından, konferansın sonucu olarak kurulmuş olan bir heyetin Arap Doğusu ile ilgili bir rapor hazırladığından ve konferansı düzenleme emrini veren dönemin İngiliz Başbakanı olan Henry Campbell-Bannerman’a bu raporu sunduklarından bahsedilmektedir. Gitgide kendini çoğaltan, büyüyen bir konferans ve başı sonu olmayan metinler ortaya atılmaktadır. Bunlara genelde kaynak gösterilememektedir. Gösterildiği durumlarda ise ya yanlış ya da pek de ulaşılabildiği imkânı olmayan referanslar belirtilmektedir. Elbette ki böyle bir konferansın, raporun, ya da Batılı büyük devletlerin bölge ile ilgili araştırmaların ve kurdukları heyetlerin varlığını reddetmeyeceğiz. Ancak yapılması gereken konuyla ilgili efsaneler örme ve hurafeler yaratmak yerine konu üzerinde kapsamlı bir çalışma yürütmektir. Kaldı ki doğru metodoloji ile yayılmış bulunan yalan yanlış metinler üzerinden bile sonuçlar çıkarmak mümkündür. Biz de bu konuyla ilgili ulaşılabildiğimiz belli bilgilerden yola çıkarak konunun önemini, gündeme geliş biçimini ele alacağız, ek olarak da verdiğimiz farklı 3 metni bu açıdan yorumlayacağız. Arap Doğusunun Bölünmesi ve Londra Gizli Konferansı ile ilişkili metinlerin ortak özelliği Araçlar tarafından yaratılmış ve yayılmış olmasıdır. O nedenle konuyu incelerken bakış açısını Araçlar ve hatta İsrail – Arap çatışması eksenine sınırlamıştır. Ancak özellikle sonuçlar üzerinden gidilecek olursak bile, 1908 itibarıyla Batılı büyük devletlerin ve özelde İngiltere’nin Araçlar ve Doğuya karşı yeni politikalarını uygulamaya başlamalarını dayandıracak efsanelere ihtiyaç yoktur. Biz dikkatimize sunulan ve kendini dayanaksız çoğaltan bu metinlere karşı daha net ve sonuçları belli olan bir metni koymayı yeğleriz. Bu metin bize göre Reval Anlaşmasıdır.

Anahtar Kelimeler: campbell-bannerman raporu, arap doğusu, 1905-1907, gizli konferans, london, reval anlaşması, reval görüşmesi, sir henry campbell-bannerman.

1905-1907 Secret London Conference And The Campbell-Bannerman Report: The Separation Of Arabic East

Abstract: *There have been mentions of a certain report that is given, around the year 1907, to the Great Britain Prime Minister Sir Henry Campbell-Bannerman, as a result of a two years long (between 1905 and 1907) secret conference made in London via the attendance of Great Western Powers about and focused on the Arabic East. The content of the conference and the report is adding to itself everyday and growing as a legend, and there are new texts coming up now and then claiming that it is the report itself and there are not valid references given as proof. Even though we’re not going to try to deny the existence of such conference or report or the interests of Great Western Powers in the mentioned Arabic East, instead of creating a myth around the subject the right thing to do is to work on a greater picture than Arabic/Israeli conflict. Leaving no need for building myths which are not properly depending on valid sources, there are actually no shortage of facts to base upon to understand and explain the Western interest and plans, especially the Great Britain’s international politics, after 1908, focused on the Arabic East. And we think that these facts are mostly based on, decided and can be categorized under the umbrella of the Reval Agreement.*

Keywords: *campbell-bannerman report, arab east, 1905-1907, secret conference, london, reval agreement, reval meeting, sir henry campbell-bannerman.*

Bir süredir 1905-1907 yılları arasında Batılı büyük devletlerin katılımıyla Londra'da uzun süren bir Gizli Konferans yapıldığından, konferansın sonucu olarak kurulmuş bir heyetin Arap Doğusu ile ilgili bir rapor hazırladığından ve konferansı düzenleme emrini veren dönemin İngiliz Başbakanı Henry Campbell-Bannerman'a bu raporu sunduklarından bahsedilmektedir. Gitgide kendini çoğaltan, büyüten bir konferans ve başı sonu olmayan metinler ortaya atılmaktadır. Bunlara genelde kaynak gösterilememektedir. Gösterildiği durumlarda ise ya yanlış ya da pek de ulaşılması imkânı olmayan referanslar belirtilmektedir. Elbette ki böyle bir konferansın, raporun, ya da Batılı büyük devletlerin bölge ile ilgili araştırmaların ve kurdukları heyetlerin varlığını reddetmeyeceğiz. Ancak yapılması gereken konuyla ilgili efsaneler örmek ve hurafeler yaratmak yerine konu üzerinde kapsamlı bir çalışma yürütmektir. Kaldı ki doğru metodoloji ile yayılmış bulunan yalan yanlış metinler üzerinden bile sonuçlar çıkarmak mümkündür. Biz de bu konuyla ilgili ulaşabildiğimiz belli bilgilerden yola çıkarak konunun önemini, gündeme geliş biçimini ele alacağız, ek olarak da verdiğimiz üç farklı metni bu açıdan yorumlayacağız.

Arap Doğusunun Bölünmesi ve Londra Gizli Konferansı ile ilişkili metinlerin ortak özelliği Araçlar tarafından yaratılmış ve yayılmış olmasıdır. O nedenle konuyu incelerken bakış açısını Araçlar ve hatta İsrail-Arap çatışması eksenine sınırlamıştır. Ancak özellikle sonuçlar üzerinden gidecek olursak bile, 1908 itibarıyla Batılı büyük devletlerin ve özelden İngiltere'nin Araçlar ve Doğuya karşı yeni politikalarını uygulamaya başlamalarını dayandıracak efsanelere ihtiyaç yoktur. Biz dikkatimize sunulan ve kendini dayanaksız çoğaltan bu metinlere karşı daha net ve sonuçları belli olan bir metni koymayı yeğleriz. Bu metin bize göre Reval Anlaşmasıdır. 1908'de yapılan Reval Anlaşması zaten bu yeni politikaların belirlendiği, tarafların netleştiği, belirlenen yönde adımların ilk atıldığı noktadır. Reval Anlaşması dünya tarihi açısından çalışılması daha anlamlı bir anlaşmadır. Kaynaklarda "*Reval Buluşması*", "*Reval Görüşmesi*", "*Reval Mü-lakatı*", "*Tallinn Buluşması*" olarak da geçmektedir. Görüşme Büyük Britanya Kralı VII. Edward ile Rus Çarı II. Nikolay arasında 8-9 Haziran 1908'de, o dönemde Rus topraklarına dâhil olan Reval'de (bugünkü Tallinn, Estonya) yapılmıştır. Bu anlaşma hem bizim açımızdan hem de dünya açısından belli sonuçlar doğurmuştur. Yeni bir dünya düzeni amaçlanmıştır. Doğu Sorunu'nun çözümü görüşülmüştür. Batı içinde Osmanlı'nın tasfiyesi konusunda bir ön kabul bulunmaktadı. Batı içindeki çekişmeler var iken varlığını rahatlıkla sürdürebilen, bu çekişme ve çatışmalardan istifade eden Osmanlı artık tasfiye konusunda bir fikir birliği oluştuğunda tüm bu olayların dışında kalamayacaktır, olaylar onun

çevresinde kurulacak ve Osmanlı da bu kurgunun içine çekilecektir. Bu anlaşma Osmanlı'nın tasfiyesi ve Yeni Türkiye Devletinin kurulması açısından da önemli bir anlaşmadır ve bu süreci daha net anlamamızı sağlayacaktır. Osmanlı İmparatorluğu sonrası kurulacak yeni devletin, günümüze kadar gelecek yeni toplumun biçimini belirlemiştir. Osmanlı tasfiye edildikten sonra Yeni Türkiye Devleti sınırları dışında kalan toprakların ve milletlerin kaderi ise yine Reval Anlaşması sürecinde belirlenmiştir. Gizli diplomasinin bu büyük payı nedeniyle de anlaşmayı kolaylıkla bütünüyle inceleyen bir kaynak mevcut değildir. Reval anlaşması geniş bir anlaşmadır. Büyük güçler arasında kurulacak belli ittifaklar çerçevesinde tüm dünyayı şekillendirme çabasıdır. Anlaşmanın çeşitli yönleri ve tarafları vardır. Anlaşmanın Uzak Doğu ve Orta Doğuyu ilgilendiren bölümleri olsa da düğüm genel olarak Osmanlı ve Osmanlı egemenliği üzerindeki toprakların kaderi olacaktır. Bu projenin çeşitli yönleri ve tarafları vardır. Hem Batı-İç çelişki ve çatışmaları hem de Doğuya bakışı anlamada açıklayıcıdır. Projenin gerçekleşen ve gerçekleşmeyen yönlerinin günümüzde nasıl görüldüğü de önemli olacaktır. Tasfiye edilen Osmanlı İmparatorluğu'nun da yeni Türkiye devletinin de çevresindeki düzenlemelerin, civarımızda olan bitenlerin, İsrail, İran, Irak, Suriye, Filistin, Kafkaslar, Ortadoğu, Balkanlar, Ermeniler, Kürtler konusundaki müdahalelerin Batılı devletler tarafından hep üzerine uzlaşmış olduğu belli olan bir plan çerçevesinde gelişmesinin tesadüf olması mümkün değildir. Arap Doğusu'nu ilgilendiren düzenlemelerin Osmanlı'nın tasfiyesinden de bu tasfiye üzerindeki uzlaşmayı pekiştiren Reval Anlaşması'ndan da ayırıştırılarak incelenmesi sağlıklı değildir. Reval Anlaşması'ndan bağımsız olarak bu "Arap Doğusu'nun Bölünmesinin" gündeme gelmesinin farklı bir hikâyesi mevcuttur. Bu serüven "Arap Doğusunun Bölünmesi" anlayışını belirleyen, tanımlayan ve sonuçlar içeren bakış açısını da anlamamızı sağlayacaktır.

2006 yılında Dan Bar-on ve Sami Adwan adlı iki araştırmacı "*Barış Kültürü İçin Eğitim*" adlı kitapta bir makale yazdılar. Aslında bu proje ile Filistinli ve İsraili öğretmenlerin ortak olarak kullanacağı bir kitap oluşturmak istemişlerdi. Ancak iki araştırmacı gerçekçi davranarak bunun aslında mümkün olmadığını, üzerinde hemfikir oldukları bir tarih yazımının içinde buldukları düşmanca koşullarda mümkün olmadığını, hatta sürece zarar bile verebileceğini görmüşlerdi. O nedenle en azından birbirlerinin anlattıklarını bir arada görmenin, karşı tarafın düşüncelerini ve bununla yeni nesiller yaratırken kullanılan malzemenin bilinmesinin doğru olacağına karar vermişlerdi. Filistin'de, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde 1950'lerden beri Ürdün ve Mısır kaynaklı ders kitapları kullanılırken 1967 savaşıdan sonra bunlar sansürlenmişti. Filistinliler de 1994'te artık kendi ders kitaplarını oluşturmaya karar vermişlerdi. 2000-2001 eğitim yılında artık okullarda Filistin'de yazılmış ders kitapları okutulmaya başlamıştı. Yavaş ya-

vaş Ürdün ve Mısır kaynaklı kitaplar terk edilmişti. İsrail’de ise durum daha farklıydı. Devlet kurulduğundan beri kendi ürettikleri kitaplar kullanılıyordu. Ancak onlarda da merkezi olmayan bir eğitim sistemi olduğundan her öğretmen kendi ders kitaplarını seçme özgürlüğüne sahipti. Elbette Eğitim Bakanlığı onaylı olduğu sürece. Tabii iki tarafın da olayları anlatış tarzı farklıydı. 1948 savaşını İsrail tarafı Bağımsızlık Savaşı olarak anlatırken Filistin metinlerinde *Felaket* olarak geçmekteydi. İsrail kitaplarında Filistin’e gelen ilk Yahudi göçmenler “Öncüler” olarak aktarılırken Filistin literatüründe “Çeteler” ve “Teröristler” olarak adlandırılıyordu. Filistin kitapları Yahudi soykırımından neredeyse hiç bahsetmezken, Filistinlilerin yaşadığı travmalar da İsrail metinlerinde yoktu. 1995’te Daniel Bar-Tal son 20 yılda okullarda kullanılan 124 adet İsrail ders kitabını incelediğinde temelde Arapların negatif olarak stereotipleştirildiğini görmüştü. Araştırmada barış süreci için ortak bir metin ortaya çıkarmanın imkânsızlığını destekleyecek bunun gibi birçok veri ortadaydı.

PRIME (Ortadoğu’da Barış Araştırmaları) organizasyonunun kurucuları Sami Adwan ve Dan Bar-On, iki tarih profesörü Adnan Massallam ve Eyal Naye ile birlikte 6 İsraili 6 da Filistinli tarih ve coğrafya öğretmenini aralarına alarak 2002 ve 2003 yıllarında birkaç defa yapılan çalışma toplantılarında örnek konular üzerinde önce ayrı ayrı gruplar halinde kendi metinlerini oluşturmalarını, ardından da karışık olarak bunları karşılıklı tartışarak iki tarafın metinlerini özellikle duygulardan arındırmaya çalışmışlardı. Ortaya çıkan metinde üzerinde çalışılan konulardan biri Balfour Deklarasyonu idi. İsrail anlatısında Yahudi Ulusal Hareketi olarak adlandırılan Siyonizmin 19. yüzyılda Avrupa Yahudilerinin aydınlanması ile ortaya çıktığı, daha sonra da kendilerine bir vatan aramaları ve Siyonizm hareketleri ile ilgili özetler ve İngiltere’nin kendilerine yardımlarının sebepleri gibi konular üzerinde durulmuştu. Diğer taraftan Filistin metninde, olay daha çok İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Palmerton’un 1840’da Mısır’lı Mehmet Ali’yi engellemek ve Arap Birliğine karşı bir tampon bölge olması için Osmanlı İmparatorluğunda bir alana Yahudileri yerleştirmeyi önermesi ile başlatılır. Daha sonra “Arap Doğusu’nun Bölünmesi” alt-başlığı ile Henry Campbell-Bannerman ile ilgili bir rapordan bahsedilir.

*Arap Doğusu’nun Bölünmesi*¹

Emperyalist İngiltere 7 Avrupa ülkesi temsilcilerinden oluşan bir yüksek komite kurulması için çağrıda bulundu. Komitenin 1907’de İngiliz Başbakanı Sir Henry Campbell-Bannerman’a verdiği raporda Arap ülkelerinin ve Os-

¹ <http://www.vispo.com/PRIME/leohn1.pdf>, 26/12/2011

manlı İmparatorluğu'nda yaşayan Müslüman-Arap halkların Avrupa ülkelerine çok gerçekçi bir tehdit oluşturduğunun altı çizildi ve aşağıdaki uygulamalar önerildi:

- 1) Parçalara ayırma, bölme ve ayrıştırma teşvik edilsin,
- 2) Emperyalist ülkelerin otoritesi altında suni siyasi birimler yaratılsın,
- 3) Entelektüel, dini ya da tarihi her türlü birlikle savaşılsın ve bölgenin yerleşimcilerinin bölünmesi için işlevsel ve direkt önlemler alınsın,
- 4) Bunların başarılması için, Filistin'de "tampon bir devlet" kurulması ve bu devletin de nüfusunun komşularına düşman ve Avrupa ülkelerine ve çıkarlarına dost güçlü ve yabancı bir milletle oluşturulması önerilmişti.

Filistin metnine göre Campbell-Bannerman'a yapılan bu tavsiyeler Yahudilerin Filistin'e yerleştirilmesine yol yapmak içindi ve Siyonist hareketin Filistin'i Arap topraklarından ayırıp onun yerine yerleştirilecek bir emperyalist öge ile bölgede yabancı etkisini arttırmaya dair planına İngiliz onayı olacağı anlamına geliyordu. Bu bahsedilenler için gösterilen kaynaklar da; örneğin gazeteler, araştırma merkezi raporları, birinin konuşması ve iki ansiklopedi tamamıyla Lübnan, Filistin, Suriye ve Ürdün menşelidir. Elbette ki bu dönemi ve bahsi geçen olayları etkileyen ve belirleyen birçok gizli anlaşma bulunmaktadır. Ancak Reval Anlaşması üzerinde çalışmak buradaki ana meseleyi de aydınlatmaya yarayacaktır. Bu konuları, Arap Doğusu'yla sınırlayıp böyle bir konferansı gündeme getiren ulaşabildiğimiz birkaç kaynak mevcuttur. Bu kaynaklarda Reval Anlaşması üzerinde durulmadan çeşitli metinler ve yorumlar ortaya atılmıştır. (Bu makale ve yorumların tam metinleri bu çalışmaya ek olarak verilmiştir.) Ancak tüm bu makalelerin ve yorumların ortak önemli bir özelliği var. Bu da, bunların hiçbirinin kaynak olarak somut bir yayın göstermiyor olmasıdır. Buna en yaklaşan makalede bile Rus gizli servis belgeleri ile ilgili bir şeylerden bahsediliyor ki aslında ona da kaynak olarak verilen adres Rus Arşivlerinden "GARF (Gosudarstvonnoy Arhiv Rossiyskoy Federatsii), Fond 1467, Delo 925 OA (Osoby Arhiv SSSR), Fond 730, op. 1, delo 172." biçiminde bahsedilen kaynaklardır. Aslında burada bahsedilen iki ayrı Rus arşividir. GARF ve OA. Bunlardan biri uzun hali Rus Federasyonu Devlet Arşivleri olan GARF arşivindeki, Fond 1467, Delo 925 Oleg Platonov adlı Ultra Milliyetçi, Anti-Semitist ve Yahudi Soykırımı İnkarcısı² olması ile tanınan Rus bir yazarın "*Hür Masonluğun Gizli Tarihi*" ve "*20. Yüzyılda Rusların Tarihi*" isimli eserlerinde 1907-1909 yılları arası Rus Locaları Süprem Konseyinin 5 üyesini sıralarken referans olarak kullandığı belgelerdir.³ Bahsedilen kaynaklar-

² http://en.wikipedia.org/wiki/Oleg_Platonov, 26/12/2011.

³ Oleg Platonov, "*History of the Russian people in the XX century*": Spring, Moscow, 1997, s. 133.

dan diğeri ise, (daha sonra Rus Askeri Arşivlerine katılmış olan) SSCB Özel Arşivleri olarak çevrilebilecek OA'dan, Fond 730 op. 1, delo 172 yine aynı yazarın aynı eserlerinde bu sefer St. Petersburg'a Büyük Üstad olarak dönen, ülkeden uzaklaştırılan ve daha sonra yine birkaç loca açma şansı bulan bir kişinin bilgilerine referans olarak gösterilmiştir.⁴

Kaynak olarak gösterilen diğerk kitap olan "*Taylor A.J.P., The Struggle for Mastery in Europe: 1848-1918, Oxford, 1954*" ise bu konudan hiç bahsetmemektedir. Bu kaynak 1800 başlarından itibaren Avrupa içi dış politikam mücadeleleri üzerinden 1. Dünya Savaşı'na götüren olaylar zincirini, yani aslında çok geniş bir konuyu anlatır. Ve aslında bu kadar çok yönlü olarak anlatıldığında kapsadığı dönem çok uzun sayılabilecek bir dönemdir. Kitapta daha çok uluslararası diplomatik ilişkiler anlatılmıştır. 1905-1909 yılları arasında Üçlü Antantın Kurulması başlığında bahsedilmiştir. Rapora adını veren Başbakan Campbell-Bannerman ise 1-2 yer dışında kitapta yer bulamamıştır. Çünkü o dönemin İngiltere dış politikasında bazen kabineye bile haber vermeden hareket eden Dışişleri Bakanı Edward Grey daha önemli bir yer oynamaktadır.⁵ Kaldı ki o sırada dış politikayla ilgilenen kabinesinde daha sonra Türkiye'ye yönelik sürekli sorun yaratacak olan Lloyd George, kendinden sonra Başbakan olacak olan Herbert Asquith, bu ikisi ile birlikte gizli bir birlik kurup Campbell-Bannerman'ı görevden atmaya uğraşan Richard Haldane⁶ ve kabineye dışarıdan destek veren ve Asquith'in Başbakan olması ile hemen kabineye giren Winston Churchill⁷ gibi hırslı bir ekip görev başındadır.

Arthur Balfour'un muhafazakar hükümetinin düşüşü ile birlikte İngiltere'de 1905-1915 yılları arasında Liberaller dönemi başlar. Campbell-Bannerman da 1905 Aralık'ında görev başına gelmiştir. Yani temelde 1906 ve 1907 yıllarında ve hastalığı nedeniyle 1908'in ilk 3 ayında görev yapmıştır. Ardından istifa edip Nisan 1908'de ölmüştür. 1905'te uluslararası bir komisyon toplama ihtimali oldukça düşüktür. Kaldı ki Campbell-Bannerman'ın kabinesinde aynı partiden olmalarına rağmen neredeyse seçilmesini engelleyecek olan uluslararası politikam konusunda çok baskın ve etkin liberal emperyalistler bulunmaktadır. Bunlar Liberal partinin de taşıyıcı gücü ve Büyük Britanya İmparatorluğu'nun ve emperyalizmin gelişimi konusunda istekli ve etkili olan kadro idi. Bu kadrodan Asquith, Haldane ve Grey (ve daha önce görüştüğü Lloyd George) aralarında an-

⁴ Oleg Platonov, a.g.e, s. 91.

⁵ Taylor A.J.P., *The Struggle for Mastery in Europe: 1848. 1918, Oxford, 1954*, s. 437

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/The_Relugas_Compact, 26/12/2012

⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill_in_politics:_1900%E2%80%931939, 26/12/2012.

laşıp Asquith'ın Avam Kamarasında ve devlet yönetiminde etkili güç olarak kalması için, Campbell-Bannerman'ı Lordlar Kamarasına yollamaya çalışmışlardır. Relugas Sözleşmesi diye anılan görüşme sonrasında bu üçlü Campbell-Bannerman'ın altında çalışmayacaklarını ilan etmişlerdir.⁸ Hatta Kral Edward VII'nin de Campbell-Bannerman'ın başkanlığı konusunda onlarla aynı görüşte olduğuna dair veriler bulunmaktadır.⁹ Campbell-Bannerman da yerini sağlamlaştırabilmek amacıyla 1906 Ocak ayında meclisi dağıtıp genel seçime gitmek zorunda kalmıştır. Ardından aynı yılın Ağustos ayında karısı ölmüştür ve kendisi de bunun üzerine daha da rahatsızlanarak sonuncusu 1907 Kasım'da olmak üzere defalarca kalp krizi atlatmış ardından da görevinden istifa etmiştir.

Bahsi geçen Kabinenin Ekonomi Bakanı *H.H. Asquith*'dir. Asquith bir sonraki Başbakan olacak ve İngiltere tarihinin en uzun süren Başbakanlığını yapacaktır. (Margaret Thatcher'a kadar. Ardı ardına olmasa da Winston Churchill ikisinden de uzun süre yapmıştır.) Kabinenin Dışişleri Bakanı *Sir Edward Grey*'dir. 1905-1916 yılları arası Dışişleri Bakanlığı yaparak bu görevde en uzun süre kalan kişi olacaktır. Ticaretten Sorumlu Bakan ise, 1916-1922 arası Başbakanlık yapacak olan, *David Lloyd George*'dur. Asquith, Campbell-Bannerman'ın hastalık nedeniyle öldüğü 1908 Nisan'ında Başbakan olduktan sonra onun yerine Ekonomi Bakanı olmuştur. Kabinenin Savaş Bakanı ise *Richard Haldane*'dir. O da özellikle orduyu daha 1906 yılından büyük bir savaşa hazırlamaya başlayan "*Haldane Düzenlemeleri*" ile tanınmaktadır. Kabinede Kolonilerden sorumlu Müsteşar ise genç *Winston Churchill*'dir. O da hemen Campbell-Bannerman'ın ölümünden sonra sırasıyla Ticaretten Sorumlu Bakan ve İçişleri Bakanı olacaktır. Bu liberal emperyalistler uzunca bir süre İngiltere'nin iç ve dış politikasını belirleyecek, ülkeyi savaşlara sokacak ve çıkaracak kişiler olacaktır. Hastalığı nedeniyle Başbakan olup olmaması konusunda bile emin olunamayan Campbell-Bannerman'ın haberi olmadan savaş gemilerini ülke dışına yollayan bir kadro ile başa çıkması mümkün görünmemektedir. Bir de *Koloniler Konferansı ya da Emperyal Konferans* adıyla 1907'de İngiltere'de gizli değil gayet açık bir konferans toplanmıştır. Ancak isminin hayal ettirdiği gibi dünyanın emperyalist güçleri arasında toplanan bir konferans değil tek bir emperyal ülke, Birleşik Krallığın tüm kolonileri ve üye ülkeleri arasında 1887'den 1937'ye kadar düzenli olarak toplanan bir dâhili haberleşme ve birliği güçlendirme temeline dayalı konferanslar bütünüdür. 1907'de de toplanmıştır ve ka-

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/The_Relugas_Compact, 07/01/2012.

⁹ Peter Rowland, *The Last Liberal Governments: The Promised Land, 1905-1910*; Barrie & Rockliffe the Cresset Press, 1968, s. 12'den aktaran http://en.wikipedia.org/wiki/The_Relugas_Compact, 07/01/2012.

tilanlar arasında, Kral ve Yeni Zelanda, Avustralya, Güney Afrika, İrlanda, Kanada ve İngiltere Başbakanları bulunmaktadır.¹⁰ Görüşülen konular ise daha çok ticaret ve Krallık dâhilindeki diğer askeri, yasal ve maddi sorunlar üzerindedir.¹¹ Böyle bir konuşma yapıldıysa ve böyle bir konsey toplandıysa bile ki, ulaşabildiğimiz İngiliz Gizli yazışmalarından derlenmiş eserlerde ve Kral Edward'ın 1920'lerde yazılmış biyografisinde dahi böyle bir büyük uluslararası olaydan üstü kapalı bile bahsedilmemektedir, bunu yapma yetisine sahip olanlar Campbell-Bannerman'dan sonra gelecek olan hükümeti oluşturan ve onun arkasından iş çeviren ve kamuoyunun ne düşündüğünü bile umursamayan emperyalist liberaller, Grey, Haldane, Asquith ve Churchill olacaktır.¹²

Sonuç olarak tüm bunlardan bağımsız olarak sadece Arap-İsrail çatışması ekseninde irdeleyerek ve makro ölçekte tarihi-toplumsal kökenlerinden koparılmış olarak bu "sahiplenme" farklı bir tarih yaratma amacı güdüyor izlenimi vermektedir. Osmanlıyı atlayıp bir Arap tarihince sorunların anlatılmak istenmesi amacına hizmet edilmektedir. Ancak bu durum yine de sözü edilen metinlerin tartışmalı olmasına rağmen sözü edilen "Arap Bölünmesi" hakkında belli bilgilerden faydalanamayacağımız anlamına da gelmez. Bu açıdan sunulan metinleri (metnin sonunda ek olarak verildi) okumakta yarar vardır. Belge ve konferans tarihi olarak tartışmalı olmasına rağmen günümüz bölünmelerini anlamak açısından eleştirel bir biçimde kullanılabilir. Tekrar belirtelim, bütün bunları daha doğru anlayabilmek Reval Anlaşması üzerinde çalışılmasına bağlıdır.

Reval Anlaşması I. Dünya Savaşı öncesi dünyayı yeniden düzenleme projeleri arasında en önemli projedir. Ancak anlaşmanın bütün yazılı bir metni bulunmamaktadır. Anlaşma, öncesindeki ve sonrasındaki yazışmalar ve yazılı metne bağlı anlaşmalar ile birlikte değerlendirilecek bir projedir. Dönemin uluslararası siyasetinin ana hatlarını belirleyen gizli diplomasinin en son ve en büyük örneklerinden olması itibarıyla bu projedeki önemi büyüktür. Rus Devrimi sonrasında Troçki'nin ve Lenin'in gizli diplomasinin sona erdiğini, yapılan bu gizli paylaşma anlaşmalarını da açıklayacaklarını söyleyerek dünya liderlerini tehdit ettikleri gizli anlaşmaların son örneklerinden biri de Reval An-

¹⁰ Papers Laid Before the Colonial Conference, 1907, His Majesty's Stationery Office, London, 1907.

¹¹ Minutes of Proceedings of the Colonial Conference, 1907, His Majesty's Stationery Office, London, 1907.

¹² "The Making and Putative Implementation of A British Foreign Policy of Gesture, December 1905 to August 1914: The Anglo-French Entente Revisited", K.M. Wilson, Canadian Journal of History / Annales canadiennes d'histoire XXXI, August/août 1996, pp. 227-255, Canadian Journal of History, <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/peer.htm>, 27/12/2011.

laşması olacaktır. Hatta Rus Devrimi ve Lenin'in bu çıkışından birkaç ay sonra, ABD Başkanı Woodrow Wilson çıkacak ve 14 ilkesini açıklayıp kimseye zarar gelmemesi için gizli diplomasinin sona ermesini ve ardından uluslararası ilişkileri şeffaflık içinde belli kurallara ve kurumlara bağlamayı önerecektir.

Dünyanın XX. yüzyıl ve sonrasında yeniden biçimlendirilmesinde, Doğu'nun haritaları ile oynanmasında önemli ve etraflıca irdelenince yeni değerlendirmelere izin verecek bir anlaşmadır. Konunun önemi Reval'ın uygulaması olan I. Dünya Savaşı sonrasında amaçlanan hedeflere ulaşılmasındadır. Osmanlı tasfiye edilir. Ancak ilginçtir ki İngiltere etkinliğini kaybeder. Rol verilen Rusya'da ise devrim olur, plan bozulur. I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan yeni düzeni anlamak için başarısı ve başarısızlık sonuçları ile XX. yüzyılı belirleyen anlaşmadır. Diğer yanı ABD'nin İngiltere yerine etkinlik kazanması aynı olayların sonucu olmasıdır. Özellikle 2 büyük dünya savaşı ve bitişlerinde yapılan Versailles Barış Antlaşması, Yalta Konferansı, Potsdam Konferansı gibi önemli anlaşmalarda da taraflar, ortaklar ve zarar görenler pek de değişmediğinden günümüze kadar süren projelerin anlaşılabilmesi için bunların başına, tarafların netleştiği ilk anlaşmaya dönmek gerekmektedir. Bu ilk anlaşmanın bütünüyle gerçekleşmemesi nedeniyle günümüze kadar hala etkisi sürecektir. Daha sonraki hem dünya savaşları hem de anlaşmalar Reval Anlaşması'nda netleşen taraflaşmanın tarih içerisindeki dinamik bir devamı olacaktır.

Sonuçta *Campbell-Bannerman Raporu* adıyla ortaya konan ve varlığı bile tartışmalı olan metinler meseleyi Filistin / İsrail meselesine indirip tartışarak sınırlandırmaktadır. Reval'in önemi belirtilmediğinde bu metinler Arap / İsrail savaşına dair karşıt bir anlatı, öğretiyi yaratma çabasının önüne geçemez. Ancak metinler İngiliz-ABD Ortadoğusunun nasıl yaratıldığı, bölündüğü ve paylaşıldığı konusunda belli bir bakış açısını ve tarafları eksik de verse önemlidir. Farklı millet oluşturma, Araplar arası ayırım ve uluslararası çabaların ortaya konması, Rusların içeride Sünni azınlık yaratma planları çatışmayı derinleştirmektedir. Bir de tüm bunların yanında Türk / Arap ayırımı ve Arapların Türkleri düşman bellemesinin gerekçelerini açıklamaya yardımcı olacaktır. Yine de bazı meselelere aslı yerine kendinden fazla önem vermenin başka meselelerin örtülmesini sağlayacağı da akıldan çıkarılmamalıdır. Bu metinlerin kaynaklarını tartışmak yerine *Arap Bölünmesi* meselesine bugün nasıl bakıldığını anlamak açısından değerlendirmek daha doğrudur. Bu yönde tartışılması, eleştirilmesi ve resmin bütününe görmek yönünde çaba göstermek gerekmektedir.

EK -1

Campbell-Bannerman Raporu ile ilgili internet üzerinde dolaşan detaylı bir yazı mevcuttur, tam metni aşağıdaki gibidir:

*Çağdaş Ortadoğu Nasıl Yaratıldı?*¹³

24 Temmuz 2006

Yazan: Nadir Marmara

14 Temmuz 1993. Arhiv Vneşney Politiki Roossiyskoy Federatsii, yani Rusya Federasyonu Dış Siyaset Arşivindeyim. Ortadoğu, özellikle de fazlaca merak ettiğim İran, Kafkasya ve Hindistan'la ilgili gizli kayıtları ve belgeleri araştırıyorum. Önüme bir rapor çıkıyor. Rapor ismi bilinmeyen bir Rus casus tarafından hazırlanmış: "1905-1907 Londra'daki Gizli Konferans Raporu". Konferans bizzat İngiliz Başbakanı Sir Campbell Bannerman tarafından düzenlenmiş.

Katılımcı devletler: Büyük Britanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Portekiz, İtalya ve İspanya.

Katılımcı kesimler: Devlet adamları ve politikacılar, tarihçiler, sosyologlar, coğrafyacılara, ekonomistler, petrol, tarım ve kolonideki uzmanları ve gözlemciler.

Büyük Britanya Başbakanı Sir Campbell Bennerman'ın açılış konuşması: "Ekselemleri, tarih bize şunu öğretti: imparatorluklar doğar, gelişir, bir noktaya kadar istikrarlı yaşam sürdürdükten sonra çözülmeye başlar ve nihayetinde ölürler. Atina, Roma, Hint, Çin ve onlardan önce Babil, Asur, Mısır ve Pers imparatorlukları ve benzerleri böyle olmuştur. Şu anda ihtişamının zirvesine ulaşan Avrupa emperyalizminin sonunu getirecek veya çöküşünü ve yok oluşunu engelleyecek sebep ve araçlarınız var mıdır? Avrupa yaşlı bir kitledir. Kaynaklarını büsbütün tüketmiştir ve bitmiştir. Ama onu böylece bırakamayız. Kendi varlığımızın yok olmasına göz yumamayız. Halbuki daha eski ve köklü olmasına rağmen hâlâ gençlik günlerini yaşayan, daha fazla ilime, organizasyonlara, refaha koşan; bugün ezik ve güçsüz olmasına bakmayarak kendi kurtuluş reçetesini bünyesinde gizleyen bir dünya var: Ortadoğu! İşte, efendiler! Sizin göreviniz ve amacınız tam olarak budur: Refah ve hükümlerliliğinizi daimi kılmak için bu dünyanın (Ortadoğu'nun) kapılarını yüzümüze açmak, onun kaderini ellerimize vermektir! Yaşamımız tam olarak bu görevin başarısına bağlıdır!"

Konferans Çalışmaları: Bunun üzerine konferans 2 yıl devam eder. Bu süre içinde irili ufaklı 1000'den fazla oturum yapılır. 10.000 civarında konuşma gerçekleştirilir. Asya ve Afrika halklarının geleceği konuşulur. Bu halkların tarihi, coğrafi, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, idari, dil, düşünce, günlük yaşam, birbiriyle diyalogları, münasebetleri, yerleşim alanları, birleştikleri ve ayrıldıkları noktalar, dini yapıları, mezhebi kimlikleri, psikolojileri, kaynak-

¹³ <http://www.cemaat.com/cagdas-ortadogu-nasil-yaratildi>, 26/12/2011.

ları, stratejik ve jeolojik konumları, toplamda 120 alanda durumları masaya yatırıldı. Batılıların Doğulularla doğrudan irtibata geçtikleri son 200 yıldan beri Doğu üzerine Batıda yazıla gelen çalışmaların tamamı gözden geçirildi. Her bilim çevresi kendi alanında yapılması gerekenleri ve hedeflerini açıklayan raporlar hazırlar.

Nihai Rapor: Konferansın tamamlanmasından bir yıl sonra nihai rapor hazırlandı. Raporun belli başlı maddeleri:

1. Bölge halklarının tarihinin tümünden gözden geçirilmesi; Batı tarih anlayışı doğrultusunda tarihlerinin yeniden inşası, bu anlayışın egemen kılınması ve bilimsel bir doğrultuda sunulması.

2. Bölgede çatışmaya dayalı bir dengenin kurulması:

a) Filistin’de siyonist bir Yahudi devlet oluşturmak ve siyonizmle birlikte çalışarak dünya Yahudilerinin buraya göçünü tamamlamak. Dine dayalı farklı etniklerden olan Yahudi cemaatleri arasında tek bir ortak milli bilinç ve kimlik yaratmak. Söz konusu kurulacak Yahudi Devletinin yönetimini Beyaz Yahudilere (Rusya Yahudileri veya Aşkenazlara) vermek, diğer Yahudi gruplarının Müslümanlarla arasındaki ihtilafını derinleştirerek onların yönetilmesine çalışmak ve Araplarla arasındaki birleşme isteklerine engel olmak.

b) Aynı dine, köke, dile ve anlayışa sahip Araplar ve Türkler arasında coğrafyaya dayalı farklı milletler oluşturmak.

ba) Bunlardan Türklerin büyük bir kısmı Rusya tarafından işgal edildiğinden zararsızlar. Ancak İran, Irak, Afganistan, Hindistan ve Anadolu’daki Türkler ortak yaşam anlayışlarını ve hayata bakışlarını korumaktadırlar. Bunun için, Hindistan’daki Türklere “Moğol” kimliği yakıştırmak ve eritmek; Afganistan’daki Türk unsuru Fars-Tacik kimliği altında tutmak ve onların Afganlaşmasına çalışmak; İran’da Türkleri yönetici konumdan yönetilen konuma düşürmek, Hindistan’daki Parsi kalıntılarından “eski ve kalıcı bir Fars kimliği” tasarlamak ve bunları İran’daki İranî Bahtiyarı halklarının sahiplenmesi için yoğun faaliyete geçmek (1925 yılında İran’da Türklerin hakimiyetine son verilmiştir); Osmanlı içindeki etniklere milli bilinçler aşılıyarak Türkleri Anadolu’da yalnız bırakmak. Bunun için Türk-Arap, Türk-Arnavut, Türk-Ermeni, Türk-Kürt, Türk-Sırp, Türk-Grek arasında etnik çatışmaları derinleştirmek (En son Arnavutlar ve Araplar Osmanlıdan ayrılarak Türkleri milli düşmanları ilan etmişlerdir).

bb) Araplara gelince: farklı Arap kimliklerini ortaya çıkartmak: Iraklı, Suriyeli, Filistinli, Mısırlı, Yemenli tarzında coğrafi ve yerel Arap kimliklerine milli ve etnik kimlik tanımları vermek. Bunların tarihleri arasında farklılıkları, dil-

leri arasındaki ayrılıkları ön plana çıkartmak. Aşiretler arasında ipleri kopartmak, aşiretler içindeki bütünlüğü bozarak aşiret reislerini despot bir güç haline getirmek ve onların meşruluğu içinde toprakları aşiretin değil aşiret reislerinin kontrolüne vermek (1924 yılında Aşiretler Mahkemesi, 1940 yılında Aşiretler ve Toprak Kanunlarıyla bu hedefe ulaşılmıştır). Azınlık etnikleri çoğunlukların başına getirmek (Irak'ta Sünni azınlık, Suriye'de Şii azınlık, Necd'de Suud aşireti, Lübnan'da Hıristiyan gruplar ve Dürzi kesime tanınan ayrıcalıklar bu şekilde planlandı).

3. Akdeniz'in kontrolünü elden bırakmamak. Buna göre, özellikle Akdeniz'in güney ve doğu sahillerinde Asya ile Afrika arasında bir koridor oluşturmak

a) Ortak çıkarları olan Batılı devletler bu bölgeyi parçalara ayırmalı, halkını bölünmüşlük, gericilik ve cehalet içinde bırakmaya devam etmemeliler.

b) Bu bölgede Asya ve Afrika'yı ayırmak şarttır. Bunun için Süveyş Kanalı'na yakın bölgede emperyalizmin dostu ve bölge halklarına düşman bir dost oluşturulmalıdır (1917 Balfour Bildirisi bu amaca hizmet edecektir).

4. Dil Uygulaması: İyileştirme, geliştirme ve modern çağa uygun hale getirmek bahanesiyle aynı dili konuşan insanları birbirleriyle anlaşılmaz hale getirmek. Geniş arazide yaşayan Araplar değişik mahalli lehçeler kullanmalarına rağmen kitabi Arapçayla rahatlıkla anlaşabiliyorlardı. Buna karşılık, şimdi mahalli lehçeler kitabi Arapçanın yerini alacak ve birden fazla Arapça dil oluşturulacaktı. (Aynı şey Rusya tarafından Türklere karşı yapılacaktı. 1900 yılında Kırım'da çıkan Tercüman Gazetesi Çin'den İstanbul'a kadar okuma-yazma bilen herkes tarafından rahatça okunurken, şimdi bu Türk halkları birbirleriyle Rusça veya İngilizce ile anlaşmaktadır). Bu amaçla yeni romanların, yazıların, gazete dilinin oluşmasına gizliden destek vermek veya bu ortamı hazırlamak. Bu diller için Batı dil metodolojisini temel alan gramer ve araştırmaların ortaya çıkmasına çalışmak, yeni kavramlar ve deyimler üretmek. (Bu anlamda sokak dillerinin geliştirilip kitabi dilin yerine geçmesi için Avrupa'da ilk enstitüler 18. yüzyılda kurulmuştur).

5. Yeni bir Aydınlar zümresinin oluşturulması: bölge halklarının tarihini, kültürünü, dilini, düşüncelerini, sosyal ve politik yapılarını öğrenmek için Batı'da enstitülerin ve üniversitelerin çalışmalarına hız verilmesi, bu halkların gençlerinin burada yüksek eğitim almasını sağlamak ve kendi halklarının tarihini ve diğer konularını Batı anlayışı doğrultusunda öğrenmelerini, öğretmelerini sağlamak. Dolaylı yoldan bu zümreye destek vermek. Yaptıklarının bilimsel bir çaba, kendi halklarının aydınlanması için bir katkı olduklarını anlamalarına çalışmak ve asla buradaki Avrupa emperyalizminin amaçlarını açığa vur-

mamak, böyle bir şey olduğunda da bunu inkar etmek, gayr-i bilimsellikle suçlamak ve yerel dayanaklarını kesmek. Çağdaş Batı eğitim anlayışının bu bölgede yerleşmesine çalışmak ve özendirmek. Bu okullarda özellikle yüksek kesim veya zümreye bağlı ailelerin (aşiret, tüccar, eyalet yöneticileri ve varlıklı kimselerin) çocuklarının eğitim almasını sağlamak, Batı'daki eğitim ve yaşamın kapılarını onlara açmak ve bu yaşamın içine çekmek ve onlara gelişimin Batı'yı her anlamda takip etmekle mümkün olacağı anlayışını hissettirmek. Bunun için onlara kendi kaynaklarını Batı düşünce sisteminin süzgecinden geçmiş biçimde aktarmak ve buna ulaşmaları için her türlü kolaylığı sağlamak.

Rapor yüzlerce sayfa uzunluğunda olup, ekonomi, siyasi, yerleşim, kültür, sanat, müzik, her konuyu içine alacak biçimde hazırlanmaktadır. Ben, el yazısı halinde küçük notlar halinde aldığım kısımları aktarmakla yetindim. Buradan çıkarılacak yorumlar ve düşünceleri okura bırakıyorum. Raporu parantez içinde verilen bilgiler bana aittir.

Not: Bu yazı *Çağdaş Arap Edebiyatına Eleştirel Katkılar* yazı dizisine Ek olması amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporun varlığı bazı aydınlarca bilinmektedir. Nitekim, böyle bir toplantının yapıldığı gerçeği Filistinli bir Yahudi tarafından bu raporda Yahudi çıkarlarını belirlemek amacıyla yayınladığı bir kitaptan anlaşılmıştır. Daha sonra Musa Kazım et-Tunusi, "*Vesaik et-tedahhul el-ecnebi fi'l-Vatan el-Arap*", Dimaşk 1972, cilt I, s. 47-48'de raporla ilgili bazı maddelere yer vermiştir. Yine Ahmet Şelebî, "*El-Yahudiyye*" adlı eserinde, (basıldığı yer bilinmiyor), 1972, cilt III, s. 99-102'de bu konuya değinmiştir. 1882 yılında Rusya, ülkesinden kovduğu 2 milyon Yahudi'nin (Beyaz Yahudiler, yani Aşkenazlar) dünyada kendisine karşı çalışmalarını takip etmek için gizli bir istihbarat örgütü oluşturmuş ve bu konuda dünyada yapılan açık veya gizli bütün çalışmaları takip etmiştir. Söz konusu rapor bu çalışma kapsamında ele geçirilerek Rusya yönetimine sunulmuştur. Raporun toplantıları gizlice izleyen birden fazla Rus casusu tarafından hazırlandığı ve üst düzey bir Rus istihbarat elemanı veya casusu tarafından yazıya alındığı sanılıyor.

Kaynak: GARF (Gosudarstvennoy Arhiv Rossiyskoy Federatsii), Fond 1467, Delo 925 OA (Osobyı Arhiv SSSR), Fond 730, op. 1, delo 172.

Rusya'da Yahudi Teşkilatların ve Mason Örgütlerin faaliyetleri için bkz. Oleg PLATONOV, *Kriminalnaya istoriya masonstva: 1731-2004 gg.* (Masonluğun Suç Tarihi: 1731-2004 yılları), Moskva: Algoritm, 2005.

EK -2

Ek-1'deki metnin neredeyse birebir aynısı İngilizce olarak Mısırlı bir üye tarafından eklenmiş haliyle bir tartışma grubunda da görülebiliyor. Burada da "koloni ülkeleri" olarak 7 Batı ülkesinin aynı konu başlıklarındaki mevzuları

görüşmek için toplandığından bahsedilmektedir. Yapılan alıntı ise tarihi boyunca çöken büyük imparatorlukları örnekleyerek Avrupa'yı neredeyse aynı cümlelerle harekete davet etmektedir. Bu metinde biraz daha acele edilerek konu hemen Siyonizme bağlanmıştır. Hatta başka bir tartışma grubunda ise 3. alıntı paragrafı Rothschild ailesinden birinin gizli bir mektubundan olduğuna dair bir ifadeyle kullanılmıştır.¹⁴ Bu metne göre ise o paragraf Campbell-Bannerman Raporundandır. Ek-1'de açıkça bahsedilen maddeler ise buralarda daha özet geçilerek verilmiştir.

Bunun da tam metni aşağıdaki gibidir:

Akram Azmi ¹⁵

Ahmed, burada, 1947-1948'den öncesindeki tarihi arkaplanın önemli bir parçasına dikkat çekmek isterim, çünkü bu, Filistin'in işgali ve sömürgeci Avrupa ülkelerinin bundaki rolü ile ilgili dönüm noktası olarak kabul edilir:

Bundan kastım "1907 Sömürgeci Konferansı" (Emperyal Konferans olarak adı değiştirilmiştir).

Ortadoğu'daki kibirli İngiliz sömürgeci politikalarının tohumları "Campbell-Bannerman Raporu / 1907" olarak bilinen belgede görülebilir – adını dönemin İngiliz Başbakanından almıştır. 1907 Sömürgeci Konferansı türünün ilk örneği idi ve sonraki İngiliz Milletler Topluluğu kurumlarına yol açmıştı – bu konferansta Avrupa'nın eski sömürgeci ülkeleri: İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, İspanya, Portekiz ve İtalya; varolan imkanları ve karşı karşıya kaldıkları tehditleri tartışmak için uluslararası bir konferans toplamaya karar vermişlerdi. Konferansın temsilcilerinin arasında şu konularda profesyonel araştırmacılar olmasını önerdiler: Tarım, jeoloji, ekonomi, petrol, tarih, kaynaklar ve askeri üsler. Böylelikle önlerindeki ana mesele üzerine çalışmalar yapıp tavsiyeler üretebilecekti. Ana mesele şu idi:

"Tarih boyunca şu bilinir ki: imparatorluklar doğar, gelişir, bir noktaya kadar istikrarlı yaşam sürdürdükten sonra çözülmeye başlar ve nihayetinde ölürler. Tarih böyle örneklerle doludur. Roma, Çin, Babil ve Mısır imparatorlukları ve benzerleri böyle olmuştur. Bildiğiniz gibi, Avrupa yaşlı bir kitadır. Kaynaklarını büsbütün tüketmiştir ve bitmiştir. Halbuki hâlâ gençlik günlerini yaşayan, daha fazla bilimsel gelişme ve istikrara koşan; diğer bir dünya var. Şu anda ihtişamının zirvesine ulaşan Avrupa emperyalizminin sonunu getirecek veya çö-

¹⁴ <http://www.israelpalestineforum.com/forum/showthread.php?577-Kicked-out-of-Palestine/page3,24/12/2012>

¹⁵ <https://www.facebook.com/topic.php?uid=5315112302&topic=8648#post58617,26/12/2011>, Çeviren: Devrim Vardar.

küşünü ve yok oluşunu engelleyecek tavsiyeleriniz var mıdır? Sizin göreviniz ve amacınız tam olarak budur: Refah ve hükümranlığımızı daimi kılmak tam olarak bu görevin başarısına bağlıdır!”

Uzun süren çalışmalardan sonra araştırmacılar tavsiyeleri ile geldiler, tavsiyeler şöyleydi: “Sömürgeci hakimiyetimize karşı tehlike Akdeniz bölgesinde yatmaktadır, özellikle Akdeniz’in güney ve doğu sahillerinde, ortak tarihi, ortak dini, ortak dili, yani büyük güçlü birleşmiş bir devlet için gereken her şeye sahip bir devlet yaşıyor. Muazzam doğal kaynaklara sahipler ve sömürgeci politikalarımıza yakın zamanda büyük bir azimle karşı çıktılar ve özgürlüklerine kavuşmaya yüksek bir motivasyonları var. Eğer bu bölge yeni üretim ve bilimsel metotları uygulamaya başlarsa ve eğer iyi bir eğitim sistemi uygularlarsa, batılı sömürgeci ülkeler yok olur. Tüm bu belirtiler açıkça ortaya koyuyor ki ortak çıkarları olan Batılı devletler bu bölgeyi ufak gelişmemiş ülkelere ayırmalıdır. Bunu yapabilmek için de bu bölgede Asya ve Afrika’yı ayırmak şarttır. Bunun için Süveyş Kanalı’na yakın bölgede emperyalizmin dostu ve bölge halklarına düşman bir dost oluşturulmalıdır.”

Toparlayacak olursak, Siyonistler aradığı fırsatı yakalamıştır diyebiliriz ve liderleri Fransız hükümetine şunları söyleyen bir belge yollamıştır:

“İşgal etmeyi düşündüğümüz bölgeler Mısır’ı ve Suriye’nin güneyini ve Lübnan’ı içerecektir. Ve bu güçlü durum bizi Hindistan, Arap Körfezi ve Afrika ile olan ticaret yollarının liderleri yapacaktır. İnanıyoruz ki Fransız hükümeti Hindistan ve Çin ile bağlantı olan bölgede Fransa’yı ölümüne destekleyecek dost insanları görmeyi tercih edecektir.

Başka bir Siyonist ise benzeri bir teklifi Alman Sezarı “Gloom” a yapmıştır: “Bizler Akdeniz’in doğu yakasını işgal etmeyi ve orada Alman hakimiyetini direk ya da dolaylı olarak destekleyecek güçlü bir medeniyet kurmayı ve uluslararası ticaret merkezi yaratmayı arzuluyoruz.”

Kaynak: Taylor A.J.P., The Struggle for Mastery in Europe: 1848 - 1918, Oxford, 1954.

EK -3

Bir de Birleşik Arap Emirliklerinde çıkan Al-Khaleej gazetesinin yazarlarından olan Awni Farsakh’ın kaleme aldığı “Campbell-Bannerman’dan Sonra 100. Yılında Arap Dünyası” başlıklı bir yazı mevcut. Bu yazı da aynı biçimde aşağı yukarı aynı cümleler ve kelimelerle başlıyor ve Dan Bar-on ve Sami Adwan’ın çalışmasındaki Filistin metnini komple içeriyor. Ayrıca bunun hemen ardından da “Arap Anayurdu” nun Avrupa Kolonileri ve Osmanlı Yönetimi Bölgeleri arasında paylaşılmış, bölünmüş olduğundan ve bu sayede Siyonistlerin rahatlıkla Filistin’e yerleşmeye başladıklarından bahseder. Siyonistlerin bu pla-

nı başarıyla uygulanması ise arkasında İngilizlerin sınırsız desteği olması ve Osmanlı yönetiminde olan İttihat ve Terakki'nin politikalarına bağlanmıştır. Onun da metni aşağıdaki gibidir:

Campbell-Bannerman'dan 100 yıl Sonra Arap Sahnesi ¹⁶

YAZAR: Awni Farsakh

Çevirisi: Adib S. Kawar

1907'de İngiliz Başbakanı Henry Campbell-Bannerman Büyük Britanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Portekiz, İspanya ve İtalya'dan gelen bazı ünlü akademisyenlerden bir komite oluşturdu. Uzmanlıkları tarih, coğrafya, ekonomi, petrol, tarım, sömürgecilik üzerineydi ve Avrupa'nın sömürgeci çıkarlarının devamlılığını garantilemenin yöntemlerini çalışacaklardı.

Komite üyelerine verdiği emirlerde şöyle buyurdu:

"İmparatorluklar doğar, gelişir, bir noktaya kadar istikrarlı yaşam sürdürdükten sonra çözülmeye başlar ve nihayetinde ölürler." Onlardan ihtişamının zirvesine ulaşan Avrupa emperyalizminin sonunu getirecek veya çöküşünü ve yok oluşunu engelleyecek yollar bulmalarını istedi. O sıralarda İngiliz İmparatorluğunun üzerinde güneş batmıyordu.

Eski imparatorlukların kurulmasını ve düşüşünü ve yirminci yüzyıldaki varolan koşulları çalıştıktan sonra, tavsiyelerini bir raporda topladılar, sonucunda sömürgeci imparatorlukların karşı karşıya oldukları tehlikelerin Arap topraklarında, eğer özgür, birleşmiş ve ilerlemiş olurlarsa, yattığını ortaya koydular. Ve böylece yedi sömürgeci güce bölgedeki varolan statüyü korumalarını önerdiler, bölünmüş ve geri, ve insanların da şu anki statüde tutmalarını önerdiler, bölük pörçük, geri, cahil ve tartışmalı.

Rapor aynı zamanda Arap devletinin insanların birliğine karşı kültürel, ruhani ve tarihi olarak savaşmayı tavsiye etmiştir, birbirlerinden ayırabilmek için güçlü bilimsel araçlara da başvurmayı ve doğu yakasını batı yakasından ayrı tutmayı, yani Afrika kanadını Asya kanadından ayrı tutmayı önermiştir. Afrika Asya'dan ayırabilmek için de onlara köprülük yapan, Akdeniz ile bağlayan, Süveyş Kanalına yakın olan topraklarda yabancı ve güçlü bir bariyer yaratmayı, Batı sömürgeciliğine dost ve oranın halkına düşman bir güç yaratmayı önermiştir.

"Açık ve gizli kaynaklar ile dolu geniş toprakları kontrol eden insanlar (Araplar, Editör Notu) vardır. Dünya yollarının kavşak noktasının hakimi onlardır. On-

¹⁶ <http://www.tlaxcala.es/pp.asp?reference=4652&lg=en>, 26/12/2011, Çeviren: Devrim Vardar.

ların toprakları, medeniyetlerin ve dinlerin beşiğidir. Bu insanların tek bir dini, tek dili, bir tarih ve aynı özlemleri vardır. Hiçbir doğal engel bu insanları birbirlerinden izole edemez. Eğer, tesadüfen, bu millet tek bir devlet içinde birleşirse, o devlet dünyanın kaderini kendi eline alacaktır ve Avrupa'yı dünyanın geri kalanından ayıracaktır.

Bu değerlendirmeleri ciddiye alarak, bu milletin kalbine yabancı bir bünye yerleştirilmelidir, öyle ki hiç bitmeyecek savaşlarda bu milletin güçlerini tüketecek ve kanatlarını bile açamayacak hale getirmelidir.

Bu bünye aynı zamanda imrendiğimiz nesnelere elde etmek için Batı için bir sıçrama tahtası olarak da hizmet vermelidir."

Campbell-Bannerman
Raporu'ndan, 1907

"Emperyalist İngiltere 7 Avrupa ülkesi temsilcilerinden oluşan bir yüksek komite kurulması için çağrıda bulundu. Komitenin 1907'de İngiliz Başbakanı Sir Henry Campbell-Bannerman'a verdiği raporda Arap ülkelerinin ve Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Müslüman-Arap halkların Avrupa ülkelerine çok gerçekçi bir tehdit oluşturduğunun altı çizildi ve aşağıdaki uygulamalar önerildi:

- 1) Parçalara ayırma, bölme ve ayrıştırma teşvik edilsin,
- 2) Emperyalist ülkelerin otoritesi altında suni siyasi birimler yaratılsın,
- 3) Entelektüel, dini ya da tarihi her türlü birlikle savaşılsın ve bölgenin yerleşimcilerinin bölünmesi için işlevsel ve direkt önlemler alınsın.
- 4) Bunların başarılması için, Filistin'de "tampon bir devlet" kurulması ve bu devletin de nüfusunun komşularına düşman ve Avrupa ülkelerine ve çıkarlarına dost güçlü ve yabancı bir milletle oluşturulması önerilmiştir."

Dan Bar-On & Sami Adwan, THE PRIME SHARED HISTORY PROJECT, in Educating Toward a Culture of Peace, sf. 309-323, Information Age Publishing, 2006.

Rapor stratejik açıdan önemli olduğu için gizlenmiştir ve bugüne kadar kamuya açılmamıştır. Ama avukat Antoine Canaan Floransa ve Paris üniversitelerinde 1949 yılında verdiği "Filistin ve Hukuk" başlıklı bir konferansta referans etmiştir ve 1957 yılında Arap Avukatlar Birliği aynı başlık altında yayınlamıştır. Tecrübeli Mısırlı yazar Muhammed Hasanin Haikal tarafından teyit edilene kadar belgenin varlığı ile ilgili olarak Arap tarihçilerin ve araştırmacıların bakış açıları farklıydı. Haikal nihai olarak, "Araplar ve İsrail arasındaki gizli görüşmeler" (Sayfa 110) adlı kitabında bu rapordan bahsetmiştir. Bu

raporun önemi ve vehameti nedeniyle daha önce resmi olarak yayınlanmadığı anlaşılıyor.

Özellikle de pek çok konuda Siyonist hareketi besleyen İngilizlerin sınırsız desteği ile ve Osmanlı İmparatorluğu'nda iktidardaki Türkler olan "İttihat ve Terakki"nin Osmanlı Halifesi II. Abdülhamit'ten 1908 yılında kurtulup, yerine gücüyle değil de sadece ünvanında Sultan olarak Mehmet Reşad'ı atamasından sonra çevirdikleri dolaplar sayesinde, Siyonist hareket Filistin'e göç edip parçalarını kolonize etmekle ilgili hatırı sayılır bir başarı elde ettiklerinde, Arap anavatanı Avrupa kolonileri ve Osmanlı topraklarına bölünmüştü. İngiliz Sömürgecilik Bakanlığı'ndaki bir uzman olan Side Potam da, Yahudilerin bu sömürgeci hareketi uygulamaya geçmesi dışında daha iyi bir seçenek olmadığına karar verdi. (Çünkü İngilizler daha önce Kanada'da ve Avustralya'da yaptıklarından bu görevi gerçekleştirmek için hazır değildi.)

Filistin'de Yahudi göçünü ve kolonizasyonunu desteklemenin yanı sıra, Birleşik Krallık ve Fransa 1916 yılında "Sykes Picot Anlaşması"nı tamamlayıp "Bereketli Hilal" in dört devlete bölünmesine karar verdiler, Filistin, Ürdün ve Irak İngiltere'nin payı olarak ve Suriye ve Lübnan Fransa'nın payı olacak şekilde (Fransızlar Filistin'i istediler, ancak İngilizler, tabi ki bir Yahudi vatanı kurmak için, üzerinde ısrar ettiler - metni İngilizce'ye çevirenin notu), hemen ardından 1917 yılında da Balfour Deklarasyonu Fransız ve İtalyan hükümetleri ve Vatikan ile birlikte Başkan Wilson tarafından kabul edildi, böylece sadece bir İngiliz sözü değil, uluslararası bir söz haline geldi. Filistin daha sonra İngiliz mandasına verildi ve bu konuda Milletler Cemiyeti tarafından bir sözleşme oybirliğiyle kabul edilerek yayımlandı. Sözleşme Filistin'in İngiliz siyasi ve ekonomik yönetimi altına alınacağını ifade ediyordu, bu da Filistin'de bir Yahudi anavatanı kurulması konusunda sigorta olacaktı. Filistinli Arapların siyasi haklara sahip bir halk oldukları hiç dikkate alınmadı; onlar sadece sivil ve dini hakları olan dini tarikatlar olarak kabul edildi.

İngiliz hükümeti, 1917'den 1947'ye kadar, Siyonistlere özerklik ve her seviyede görev yetkilileri ile birlikte karar vermede önemli bir rol verilmiş olmasına rağmen, Filistin'de anayasal bir sistemin oluşturulmasına izin vermedi. Bir yandan da Arap şehirleri ileri gelenleri ve kırsal Arap klanları arasında tartışmalar ve karışıklıklar yaratırken, Arap rejimleri ile ilişkilerini Filistin Arap vatansever hareketlerini iptal etmek için kullanıyordu, hatta bu durum 1936 büyük Filistin Arap hareketinde birebir görülebiliyordu. Ve 1945 yılında, Arap Devletleri Ligi kuruluşundan itibaren de kendi sınırlarındaki rejimlerde tekelleşerek Arap-Siyonist mücadelesi ile ilgili bir üstün güç oldu. Büyük Britanya Birleşmiş Milletler'de 1947 yılında bu soruna değindiğinde hem Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki kapitalist taraf, hem de Sovyetler Birliği liderliğindeki Komünist Blok, Filistin'in bölünmesine destek oldu ve Siyonistlere

askeri güç ve silah tedarik etti. Böylece açıkça ortadadır ki Bannerman'ın tavsiyelerini etkin kılmak için ve dünyanın bu stratejik olarak önemli bölgesindeki her türlü etkin Arap aktivizmini geçersiz kılma konusunda süregelen bir uluslararası kararlılık mevcuttur.

Bannerman'dan 100 yıl sonra Arap sahnesine bakacak olursak, Arap entelektüellerinin iki çatışan eğilim içinde bölünmüş olduğunu görüyoruz: İlk eğilim Amerikan yönetiminin Arap tarihinde güçlü bir kontrole sahip olduğunu ve Arap karar mekanizmalarında her seviyede ve her alanda son sözü söyleyenin olduğunu söylüyor, bunu da Mısır'ın tarihi rolünü kaybetmesinin sonucu olarak Arapların ulusal yetkili otoritesini kaybettiğini ve hiçbir başka Arap gücünün de Sedat'ın Arap-Siyonist mücadelesindeki tutumundan geri adım atması ile birlikte bıraktığı boşluğu dolduramadığına bağlıyor. Bu eğilimi takip edenler arasında Arap ulusunun öldüğünü ve böylece Araplar tarihten silinmemiş olsa bile Arap birliğinin ışığının söndürüldüğünü beyan edecek kadar ileri gidenler bulunuyor.

Diğer Arap eğilimi ise Arap sahnesine bakış açısını tarihimizde değişmeyen bir şey üzerine kuruyor. İnsanların mücadelesi, özellikle de ulusların işgalciler ve despotlara karşı mücadelesi, iradelerin mücadelesidir, Arap milletin işgallere karşı direnme ve boyun eğdirilmeyi reddetme iradesi sağ olduğu sürece bu millet ne yenilmiş ne de boyun eğdirilmiştir diye düşünüyorlar. Tam tersine Arap ülkelerinin çoğundaki siyasi ve sosyal hareketlerin olduğu kadar Irak'ta, Lübnan'da ve Filistin'de direnişin de başarıları gelecek vaat eden belirtilerdir. Ve Vinograd Raporu'nun Lübnan'a yönelik saldırganlık konusunda bocalayan Siyonistlerin dikkat çeken hatalarını ortaya koyduğunda, Zbigniew Brzezinski, 2007 yılı Nisan ayında şunları söylemiştir:

“Eğer 1956 Süveyş yenilgisi eski sömürgecilik çağını sona erdirdiyse, Irak direnişi de Ortadoğu'daki Amerikan aşamasını toprağa vermiştir. Artık, sadece son kongre ara seçimleri üzerinde etkili olarak değil, aynı zamanda Amerikan dış politikasını oluşturan Amerikan kamuoyununu da etkileyerek Arap direnişinin Amerikan tarihinde güçlü bir baskısı olmaya başladığını söyleyenler bulunmaktadır. Bu da kara Vietnam sayfasının kapanmasından sonra geçerli olan koşullardan daha farklı bir durum sergilemektedir.”

Source: Al-Khaleej – UAE